

Predmet: *Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu*

Ime projekta: *„Usluge za novoosnovana startup preduzeća“
NESESER*

Referentni broj projekta: *02-23*

STATUS: FINALNO

Sadržaj

1. Uvod (opšte informacije, kontekst i ciljevi projekta, ulagački potencijal).....	3
2. Analiza tržišta.....	4
3. Finansijska analiza poslovnih inkubatora.....	7
4. Ekonomska analiza poslovnih inkubatora.....	11
5. Analiza rizika.....	16
6. Zaključak studije izvodljivosti poslovnih inkubatora.....	18
7. Dodatak.....	20

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu

Uvod (opšte informacije, kontekst i ciljevi projekta, ulagački potencijal)

Bosna i Hercegovina i Republika Srbija, uključujući mikrolokacije Brčko Distrikt BiH i Grad Loznica, suočavaju se sa zajedničkim izazovima kao što su nezaposlenost mladih, nepovoljan geostrateški položaj, nerazvijena poslovna infrastruktura. Ovi zajednički izazovi za obje mikrolokacije predstavljaju i glavne izazove u razvoju ove dvije lokalne zajednice. Iz tog razloga, projektni partneri iz Razvojno – Garantnog fonda Brčko Distrikta BiH (Jedinica za implementaciju međunarodnih projekata), Grada Loznice i Instituta za razvoj i inovacije (IRI) osmislili su projekat pod nazivom: „**Usluge za novoosnovana startup preduzeća, skraćenica NESESER** – kao projekat osmišljen i odobren prekograničnim programom Srbija-Bosna i Hercegovina 2014-2020 koji se realizuje u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA II) koji je rezultat zajedničkog planiranja vlade i druge zainteresovane strane dvije zemlje. Krajnji cilj ovog projekta je rješavanje zajedničkih izazova kroz konstituisanje Poslovno-preduzetničkih centara i inkubatora (“PPCI”) u Brčko Distriktu BiH i Gradu Loznici. Uloga ovih poslovnih centara i inkubatora je smanjenje nezaposlenosti i pružanje više mogućnosti za zapošljavanje mladih, prihvaćanje partnerstva različitih sudionika za ukupni razvoj lokalnih zajednica i stvaranje boljeg životnog i radnog okruženja za lokalno stanovništvo. Poslovni centri i inkubatori igraju ključnu ulogu u poticanju preduzetništva i podržavanju rasta start-upa i malih preduzeća. Ovi centri pružaju poslovne prostore opremljene modernim sadržajima i zajedničkim resursima, stvaraju idealno okruženje za umrežavanje i saradnju među istomišljenicima. Inkubatori, posebno, nude dodatne pogodnosti kao što su mentorstvo, podrška poslovnom razvoju, pristup mogućnostima finansiranja i specijalizovani programi obuke. Njegujući inovativne ideje i vodeći preduzetnike kroz njihove rane faze, ovi centri i inkubatori značajno doprinose ukupnom ekonomskom razvoju i otvaranju novih radnih mjesta u regionima u kojima posluju. Oni služe kao katalizatori za inovacije, pomažući start-upima da napreduju i evoluiraju u uspješna preduzeća. Oni pružaju okruženje podrške i resurse koji pomažu preduzetnicima da razviju i pokrenu svoje poslovne poduhvate. Poslovni inkubatori i centri pružaju sljedeće preduslove u razvoju i pokretanju start-upa:

- o Infrastruktura i resursi
- o Obrazovanje i obuka
- o Mentorstvo i usmjeravanje
- o Umrežavanje
- o Partnerstva
- o prikupljanje sredstava
- o Prepoznavanje
- o Poslovni razvoj

Prednosti PPCI su sljedeće:

- o Kredibilitet
- o Niži troškovi
- o Fokus na osnovni proizvod
- o Pristup mreži
- o Pristup stručnosti

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Analiza tržišta

Brčko Distrikt BiH

Prema dokumentu Strategija razvoja poslovnih inkubatora u Bosni i Hercegovini, Brčko Distrikt BiH ima jedan poslovni inkubator kojim upravlja Sektor za ekonomske poslove Vlade Brčko Distrikta BiH. Ovaj inkubator finansira Vlada Brčko Distrikta BiH i isti je nudio usluge zakupa poslovnih objekata bez pružanja savjetodavnih usluga ili finansiranja. Ovaj poslovni inkubator nie postigao svoj potencijal u smislu podrške lokalnog razvoja i smanjenu broja nezaposlenih kroz programe poslovnih inkubatora. Uspostavljanje poslovnog inkubatora će asistirati u stvaranju preduslova za poboljšanje životnog standarda mlade populacije u Brčko Distriktu BiH i smanjenju migracija lokalnog stanovništva. Brčko Distrikt BiH je tradicionalno poznat po proizvodnji, poljoprivredi i trgovini. Shodno tome, poslovni inkubatori mogu učiniti puno toga na povezivanje lokalne i poslovne zajednice kroz otvaranje novih radnih mjesta i povezivanje tržišta rada sa poslovnom zajednicom.

Grad Loznica

Prema Programu razvoja poslovnih inkubatora i klastera koji je pripremila Ministarstvo privrede Republike Srbije, Grad Loznica je na ovoj mapi označen kao klaster za proizvodnju male poljoprivredne mehanizacije. Grad Loznica i Mačvanski kraj imaju jaku tradiciju u mašinstvu, inženjerstvu te imaju jaku proizvodnu pozadinu. Glavne industrijske grane Mačvanskog kraja su proizvodnja, poljoprivreda i trgovina. Na osnovu dostupnih informacija, Grad Loznica nema registrovan biznis inkubator ili centar za podršku razvoju lokalne zajednice.

Navedene činjenice zajedno sa nezaposlenošću mladih i migracijom stanovništva u Evropsku uniju generišu neophodnost organizovanja PPCI kako bi se stvorili preduslovi lokalnog stanovništva da ostane u svojim zajednicama i pomognu u ukupnom ekonomskom rastu kroz zajedničke napore sa javnim institucijama i nevladinim organizacijama. Obje lokacije mogu imati koristi od pozicioniranja PPCI kao veze između lokalne zajednice, poslovnog sektora, tržišta rada i umrežavanja s različitim sudionicima. PPCI također može doprinjeti kao pružalac obuke i treninga te biti sprega između poslovnog sektora, tržišta rada i akademske zajednice kroz programe obuke i mentorstva.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Analiza tržišta (nastavak)

PPCI će imati kapacitete da pomogne poslovnom sektoru sa specifičnim znanjem i pokrivanjem oskudnih resursa u smislu ljudskog potencijala, stručnosti i povezanih usluga. PPCI također može doprinijeti integracijom različitih sektora, na primjer, poljoprivrede i turizma u agroturizam. U ovom trenutku, oba sektora se suočavaju sa nedostatkom ljudskih resursa. Uvođenje novih tehnoloških rješenja i obuka adekvatnih resursa mogli bi unaprijediti ukupnu vezu između ova dva sektora i integrirati ih u jednu novu poslovnu liniju.

Nadalje, poslovna zajednica na ove dvije lokacije suočava se s nedostatkom pristupa znanju o novim tehnologijama i marketinškim rješenjima. U tom slučaju PPCI može pomoći u pružanju ovih usluga kroz start-up ili programe obuke. Također, zbog migracije lokalnog stanovništva, starijoj populaciji je potreban viši nivo brige i pomoći koja potencijalno može pružiti prostor za razvoj ove linije usluga.

Primjeri profitabilnih početnih poslovnih linija za dalje razmatranje su sljedeći:

<ul style="list-style-type: none"> ○ Zeleni kozmetički proizvodi ○ Vrtlarstvo i pejzaž ○ Usluga dostave obroka ○ Zdravstvo ○ Dnevna njega ○ Grafički dizajn ○ Web dizajn ○ Digitalni marketing ○ Usluge čišćenja ○ Outsourcing (finansije, računovodstvo i pravne usluge)	<ul style="list-style-type: none"> ○ IT podržan agrobiznis ○ Unutrasnji dizajn ○ Čista energija ○ Fitness ○ Ručni radovi ○ Upravljanje otpadom ○ Događaji i vjenčanja ○ Nekretnine ○ Čista mobilnost ○ E-trgovina
--	--

Primjeri dobre prakse

Prema javno dostupnim informacijama, Bosna i Hercegovina ima 12 biznis inkubatora. Ovi inkubatori trenutno upravljaju sa 21.440 kvadratnih metara poslovnog prostora. Od 1998. godine poslovni inkubatori su generirali više od 160 pravnih lica sa skoro 1.300 zaposlenih. 25% gore navedenih poslovnih inkubatora je registrovano i vođeno od strane nevladinih organizacija, dok u 75% slučajeva ovim inkubatorima upravljaju Opštine ili Vlade. Neka od pravnih lica iz ovih inkubatora se bave izvozom. Štaviše, Republika Srbija trenutno ima 20 biznis inkubatora, što je znatno više u odnosu na 12 biznis inkubatora u Bosni i Hercegovini. Poslovni centri i inkubatori u Republici Srbiji su podržali preko 500 start-upa. Nadalje, Republika Srbija ima 14 regionalnih razvojnih agencija i 5 tehnoloških parkova koji podržavaju start-upe. Uključili smo nekoliko primjera **uspješnih poslovnih inkubatora (primjeri dobre prakse)** u Bosni i Hercegovini i Republici Srbiji za referentne svrhe:

- *BeeZone*

Poslovni inkubator iz Travnik ima 5 programa podrške, podržao je 34 start-upa, ulaganje od 335 hiljada KM u poslovne poduhvate, 6 start-upova prolazi kroz inkubaciju, pružio je programsku podršku za 234 učesnika („rezidenta“), osigurao 86 edukativnih programa i mentorstva.

Referenca: <https://beezone.ba/>

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Analiza tržišta (nastavak)

Primjeri dobre prakse (nastavak)

- *HiPod*

Poslovni inkubator HiPod je pod upravom Hercegovačko-neretvanskog kantona na jugu Bosne i Hercegovine u blizini granice sa Republikom Hrvatskom. Inkubator se nalazi 124 kilometra od Splita koji ima međunarodni aerodrom i 17 kilometara od luke Ploče u Hrvatskoj. Najbliži aerodrom u Bosni i Hercegovini je Mostar koji je udaljen oko 60 kilometara. Poslovni inkubator nudi zakup prostora za prezentacije i aktivno sudjeluje u razvojnim projektima za općine Grude, Široki Brijeg i Ljubuški. Sve ove općine nalaze se u Hercegovini.

Referenca: <http://herag.ba/inkubator.html>

- *Inkubator Lipnica*

Poslovni inkubator Lipnica nalazi se u blizini Tuzle. Usluge koje nudi ovaj inkubator odnose se na: infrastrukturu, poslovnu mrežu, razvoj, obuku. Poslovni inkubator nudi mogućnost izgradnje 29 poslovnih zgrada na zemljištu površine 12.159 kvadratnih metara.

Referenca: <https://rpctuzla.ba/o-nama/>

- *Naučno-tehnološki park Beograd (NTP Beograd)*

NTP Beograd pruža podršku startapima i rastućim kompanijama da ubrzaju svoj rast i razvoj, osvoje nova tržišta i privuku investicije. Oni razvijaju programe i usluge prilagođene specifičnim potrebama kompanija u različitim fazama razvoja, kroz međunarodna partnerstva i nove inicijative koje podstiču sinergiju tehnologije i biznisa. Ovaj inkubator je pružio podršku za preko 180 preduzeća sa preko 1.500 angažovanih radnika.

Referenca: <https://ntpark.rs/?script=lat>

- *Biznis inkubator Kruševac*

Biznis inkubator Kruševac ima 55 korisnika i pruža sveobuhvatne usluge obuke, povezivanja i tehnološke podrške za svoje korisnike. Ovaj biznis inkubator je smješten u prostoru površine preko 1.630 metara kvadratnih. Prostori veličine od 12 metara kvadratnih do 102 metra kvadratna su na raspolaganju korisnicima.

Referenca: <https://www.bizniskubator.rs/about.html>

- *Biznis inkubator Yumco Vranje*

Biznis inkubator Yumco (BIC Vranje) podržava otvaranje i razvoj novih firmi kroz proces inkubacije i pruža sveobuhvatnu podršku preduzetništvu u vidu iznajmljivanja poslovnih prostora, mentorstva, poslovne podrške.

Referenca: <https://startup.gov.rs/organizacije/biznis-inkubator-yumco/>

Dobre prakse iz Republike Hrvatske članice Evropske unije koja je susjedna država koja ima 55 poslovno-preduzetničkih centara i inkubatora prema podacima iz 2021. godine. Neki od primjera dobre prakse su poslovni inkubator ZIP koji je od 2012. do 2016. godine pokrenuo više od 25 start-upova. Još jedan primjer dugogodišnje prakse je preduzetnički inkubator Osvit u Donjem Miholjcu u Republici Hrvatskoj koji je preduzetnička zadruga osnovana 2003. godine za podršku preduzetničkim inicijativama i pothvatima.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Finansijska analiza poslovnih inkubatora

Finansijska analiza zasnovana je na tehnološkim, organizacijskim, pravnim i drugim preduslovima kako je prikazano ispod.

Tehnološke, organizacijske, pravne i ostale pretpostavke

U oba slučaja minimalna ciljana površina poslovnih inkubatora je do 500 kvadratnih metara po svakoj pojedinačnoj lokaciji koja se sastoji od:

- 200 kvadratnih metara zajedničkog co-working prostora za 10 učesnika ciljanog kao rezultat projekta za zajedničko korištenje objekata na dnevnoj bazi
- 150 kvadratnih metara multimedijalnog prostora namijenjenog za potrebe obuke
- 75 kvadratnih metara tri odvojene konferencijske sale za sastanke
- 50 kvadratnih metara poslovnog prostora za tim za upravljanje projektima
- 25 kvadratnih metara prostora za ostatak

Projektna aplikacija nije podrazumijevala izvođenje radova na projektnim objektima za poslovne centre i inkubatore. Projektni partneri kao što su lokalne zajednice (Distrikt i Opština) će obezbijediti potrebne objekte sa minimalnim zahtjevima za implementaciju projekta. Štaviše, projektni konzorcij bi trebao predložiti lokalnim zajednicama rješavanje komunalija i održavanja.

Minimalni zahtjevi za imovinu koji se odnose na obje lokacije mogu biti sljedeći:

- 20 laptopa / stolova / stolica (za obje lokacije)
- 2 štampača / skenera (1 po pojedinačnoj lokaciji)
- 2 stola i 20 stolica za multimediju i konferencijske sale (za obje lokacije)
- 2 projektor i ploče za multimediju i konferencijske sale (za obje lokacije)

Partneri poslovnih inkubatora mogu se smatrati kako slijedi:

- Lokalna uprava i/ili lokalne opštine
- Poslovna zajednica (pravna i fizička lica)
- Nevladine institucije
- Pružaoci usluga (obuka, trening, marketing, pravne, komunalne, dobavljači)

Projektni konzorcijum može razmotriti partnerstvo sa lokalnim zajednicama (Vlada i/ili Opštine) i dobiti doprinos u poslovnom prostoru i finansijsku podršku za povećanje početnih napora. Nadalje, integracija sa poslovnom zajednicom može rezultirati doprinosima s njihove strane. S druge strane, poslovni inkubatori mogu ponuditi mogućnosti outsourcinga poslovnoj zajednici i pomoći im u prevazilaženju nedostataka radne snage, pružaocima usluga i znanju.

Pravnu registraciju i organizaciju poslovnih inkubatora kao pravnih lica ili nevladinih organizacija/udruženja treba uzeti u obzir uz dužnu pažnju potencijalnog razvoja.

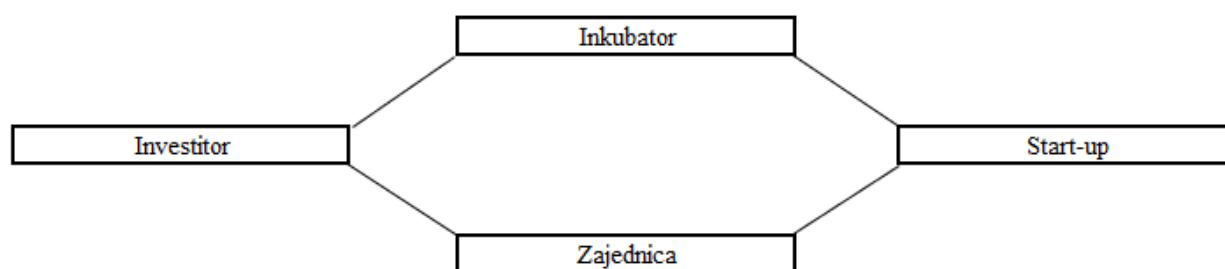
Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Finansijska analiza poslovnih inkubatora (nastavak)

Organizacija i zajedničke aktivnosti

Ključni učesnici

Poslovno-preduzetnički centri i inkubatori predstavljat će ključne sudionike u ovom procesu izgradnje veze između start-upova, zajednice i investitora. Poslovni centri i inkubatori pretpostavljaju čvrstu saradnju sa partnerima poslovnih inkubatora kao što su:

o Lokalna uprava i opština – direktna pomoć (prikupljanje sredstava) i doprinos za radni prostor, plaćanje zakupnine, komunalija i održavanja.

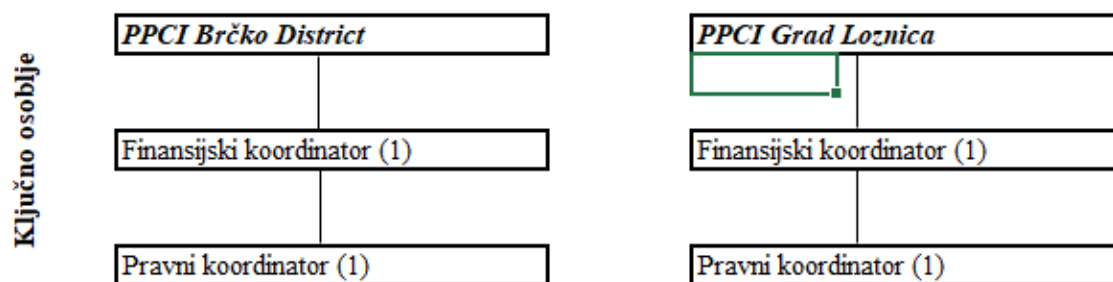
o Poslovna zajednica – direktna pomoć (prikupljanje sredstava), obuka, mentorstvo i obuka za pravna lica, umrežavanje pravnih lica i start-up-a, doprinosi i članstvo, promocija.

o Start-up preduzeća - članstva i doprinosi (u kasnijoj fazi).

o Šira mreža (korporativni klijenti) – marketing, oglašavanje, učešće na poslovnom forumu, umrežavanje start-up-a i investitora.

Poslovni centri i inkubatori imaju za cilj razvoj biznis foruma kao jednog od ishoda projekta. Na pozadini razvijenih start-upa i potencijala za razvoj novih start-upa ideja je osim poslovnog foruma okupiti potencijalne investitore i umnožiti ekonomske efekte postojećeg projekta i kapitalizirati postojeće i projekte u fazi razvoja.

Ključno osoblje

Finansijski i pravni koordinator(i)

Finansijski i pravni koordinator(i) će biti zaduženi za pojedinačnu lokaciju te prvenstveno odgovorni za operativno upravljanje i vođenje aktivnosti poslovne organizacije. Ključno osoblje s obje lokacije također će biti odgovorno za upravljanje očekivanjima različitih uključenih sudionika.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Finansijska analiza poslovnih inkubatora (nastavak)

PPCI *biznis model i novčani tok za Brčko Distrikt BiH*

Pretpostavke:					
Vlada (doprinosi)	90.000,00	94.500,00	99.225,00	104.186,25	109.395,56
Preduzetnici (doprinosi i edukacija)	20.000,00	22.000,00	24.200,00	26.620,00	29.282,00
Start-upi (članarine)	5.000,00	10.000,00	15.000,00	20.000,00	25.000,00
Konferencije (kotizacija)	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00
Investitori (Platinum, Zlatni, Srebrni)	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00
	145.000,00	156.500,00	168.425,00	180.806,25	193.677,56
Bilans uspjeha					
Imosi su prikazani u EUR	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5
Prihodi					
Doprinosi od javnih institucija	90.000,00	94.500,00	99.225,00	104.186,25	109.395,56
Doprinosi od preduzetnika	20.000,00	22.000,00	24.200,00	26.620,00	29.282,00
Doprinosi od start-upa	5.000,00	10.000,00	15.000,00	20.000,00	25.000,00
Doprinosi od konferencija	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00
Doprinosi od investitora	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00
	145.000,00	156.500,00	168.425,00	180.806,25	193.677,56
Troškovi					
Troškovi osoblja	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00
Troškovi amortizacije	-5.000,00	-5.000,00	-5.000,00	-5.000,00	-5.000,00
Troškovi eksternih usluga	-65.000,00	-71.500,00	-71.500,00	-71.500,00	-71.500,00
Troškovi infrastrukture	-12.000,00	-13.200,00	-14.520,00	-15.972,00	-17.569,20
Troškovi putovanja i smještaja	-5.000,00	-5.500,00	-6.050,00	-6.655,00	-7.320,50
Ostali troškovi	-20.000,00	-22.000,00	-24.200,00	-26.620,00	-29.282,00
	-143.000,00	-153.200,00	-157.270,00	-161.747,00	-166.671,70
Neto višak	2.000,00	3.300,00	11.155,00	19.059,25	27.005,86
Diskontna stopa	20,49%				
Inflacija	3,26%				
BiH - Brčko District	2.000,00	3.300,00	11.155,00	19.059,25	161.830,75
	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00
	0,83	0,69	0,57	0,47	0,39
Diskontovani novčani tok	1.659,86	2.273,00	6.376,73	9.042,25	63.719,84
Gotovinski tok					
Imosi su prikazani u EUR	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5
Primici					
Doprinosi od javnih institucija	90.000,00	94.500,00	99.225,00	104.186,25	109.395,56
Doprinosi od preduzetnika	20.000,00	22.000,00	24.200,00	26.620,00	29.282,00
Doprinosi od start-upa	5.000,00	10.000,00	15.000,00	20.000,00	25.000,00
Doprinosi od konferencija	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00
Doprinosi od investitora	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00
	145.000,00	156.500,00	168.425,00	180.806,25	193.677,56
Ekscipi					
Troškovi osoblja	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00
Troškovi amortizacije	-65.000,00	-71.500,00	-71.500,00	-71.500,00	-71.500,00
Troškovi eksternih usluga	-12.000,00	-13.200,00	-14.520,00	-15.972,00	-17.569,20
Troškovi infrastrukture	-5.000,00	-5.500,00	-6.050,00	-6.655,00	-7.320,50
Troškovi putovanja i smještaja	-20.000,00	-22.000,00	-24.200,00	-26.620,00	-29.282,00
	-138.000,00	-148.200,00	-152.270,00	-156.747,00	-161.671,70
Neto gotovina	7.000,00	8.300,00	16.155,00	24.059,25	32.005,86

- Prihodi se sastoje od pet glavnih izvora.
- Neto gotovinska pozicija je pozitivna.
- Pretpostavke korištene u obračunu diskontne stope prikazane su u **Dodatku na stranici 20**. Finansijske informacije su pripremljene za petogodišnji period.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Finansijska analiza poslovnih inkubatora (nastavak)

PPCI *biznis model i novčani tok za Grad Loznicu*

Pretpostavke:					
Vlada (doprinosi)	90.000,00	94.500,00	99.225,00	104.186,25	109.395,56
Preduzetnici (doprinosi i edukacija)	20.000,00	22.000,00	24.200,00	26.620,00	29.282,00
Start-upi (članarine)	5.000,00	10.000,00	15.000,00	20.000,00	25.000,00
Konferencije (kotizacija)	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00
Investitori (Platinum, Zlatni, Srebrni)	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00
	145.000,00	156.500,00	168.425,00	180.806,25	193.677,56
Bilans uspjeha					
Iznosi su prikazani u EUR	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5
Prihodi					
Doprinosi od javnih institucija	90.000,00	94.500,00	99.225,00	104.186,25	109.395,56
Doprinosi od preduzetnika	20.000,00	22.000,00	24.200,00	26.620,00	29.282,00
Doprinosi od start-upa	5.000,00	10.000,00	15.000,00	20.000,00	25.000,00
Doprinosi od konferencija	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00
Doprinosi od investitora	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00
	145.000,00	156.500,00	168.425,00	180.806,25	193.677,56
Troškovi					
Troškovi osoblja	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00
Troškovi amortizacije	-5.000,00	-5.000,00	-5.000,00	-5.000,00	-5.000,00
Troškovi eksternih usluga	-65.000,00	-71.500,00	-71.500,00	-71.500,00	-71.500,00
Troškovi infrastrukture	-12.000,00	-13.200,00	-14.520,00	-15.972,00	-17.569,20
Troškovi putovanja i smještaja	-5.000,00	-5.500,00	-6.050,00	-6.655,00	-7.320,50
Ostali troškovi	-20.000,00	-22.000,00	-24.200,00	-26.620,00	-29.282,00
	-143.000,00	-153.200,00	-157.270,00	-161.747,00	-166.671,70
Neto višak	2.000,00	3.300,00	11.155,00	19.059,25	27.005,86
Diskontna stopa		14,35%			
Inflacija		5,44%			
Srbija - Grad Loznica	2.000,00	3.300,00	11.155,00	19.059,25	319.582,73
	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00
	0,87	0,76	0,67	0,58	0,51
Diskontovani novčani tok	1.749,02	2.523,72	7.460,37	11.147,06	163.456,24
Gotovinski tok					
Iznosi su prikazani u EUR	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5
Primici					
Doprinosi od javnih institucija	90.000,00	94.500,00	99.225,00	104.186,25	109.395,56
Doprinosi od preduzetnika	20.000,00	22.000,00	24.200,00	26.620,00	29.282,00
Doprinosi od start-upa	5.000,00	10.000,00	15.000,00	20.000,00	25.000,00
Doprinosi od konferencija	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00	20.000,00
Doprinosi od investitora	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00
	145.000,00	156.500,00	168.425,00	180.806,25	193.677,56
Isplati					
Troškovi osoblja	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00	-36.000,00
Troškovi amortizacije	-65.000,00	-71.500,00	-71.500,00	-71.500,00	-71.500,00
Troškovi eksternih usluga	-12.000,00	-13.200,00	-14.520,00	-15.972,00	-17.569,20
Troškovi infrastrukture	-5.000,00	-5.500,00	-6.050,00	-6.655,00	-7.320,50
Troškovi putovanja i smještaja	-20.000,00	-22.000,00	-24.200,00	-26.620,00	-29.282,00
	-138.000,00	-148.200,00	-152.270,00	-156.747,00	-161.671,70
Neto gotovina	7.000,00	8.300,00	16.155,00	24.059,25	32.005,86

- Prihodi se sastoje od pet glavnih izvora.
- Neto gotovinska pozicija je pozitivna.
- Pretpostavke korištene u obračunu diskontne stope prikazane su u **Dodatku na stranici 20**. Finansijske informacije su pripremljene za petogodišnji period.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Ekonomska analiza poslovnih inkubatora

Brčko Distrikt BiH

Sjedište Distrikta je Grad Brčko. Distrikt Brčko obuhvata 1% kopnene površine Bosne i Hercegovine i dom je za skoro 2,37% stanovništva zemlje. Brčko Distrikt BiH se sastoji od 47 naselja uključujući grad Brčko i pokriva područje od blizu 493 kilometra sa populacijom od blizu 84 hiljade stanovnika prema posljednjem popisu stanovništva iz 2013. godine. Prema izvještaju Federalnog Zavoda za Statistiku iz 2022. godine ključne karakteristike na kraju 2021. godine mogu se sažeti na sljedeći način:

Podaci se odnose na: Brčko Distrikt

Godina: 31.12.2021.

Iznosi su prikazani u BAM

BDP	976.257.000,00
Strane investicije	58.765.000,00
Stanovništvo	81.910,00
BDP po glavi stanovnika	11.918,65
Prosječna bruto plata	1.489,00
Prosječna neto plata	961,00
Zaposleni	17.795,00
Nezaposleni	6.689,00
Penzionisani	12.150,00
Nezaposleni muškarci	2.784,00
Nezaposlene žene	3.905,00

BDP Brčko Distrikta BiH iznosio je 976 miliona KM u 2021. godini. Strana ulaganja iznosila su 59 miliona KM što je 6,02% BDP-a. Brčko Distrikt BiH broji oko 82 hiljade stanovnika sa oko 18 hiljada zaposlenih (21,73% ukupnog stanovništva) i nezaposlenih oko 7 hiljada (8,17% ukupnog stanovništva). Broj penzionera iznosio je 12 hiljada (14,83% ukupnog stanovništva). 58,38% nezaposlenog stanovništva se odnosi na žene. BDP po glavi stanovnika iznosio je oko 12 hiljada KM godišnje ili 1 hiljada KM mjesečno.

Gore predstavljene informacije jasno ukazuju na neophodnost unapređenja poslovnog okruženja u cilju uključivanja većeg broja mladih preduzetnica i njihove integracije u poslovnu zajednicu kako bi doprinijele ukupnom poboljšanju ekonomskih prilika. Distrikt Brčko ima raznoliku ekonomiju, sa sektorima kao što su: proizvodnja, poljoprivreda, usluge i trgovina. Prerađivačka industrija u Brčko Distriktu BiH obuhvata prehrambenu, tekstilnu, metaloprerađu i drvoprerađu. Poljoprivredni sektor je također važan, s poljoprivrednim aktivnostima uključujući uzgoj usjeva, stočarsku proizvodnju i voćarstvo. Brčko Distrikt BiH ima razvijenu saobraćajnu infrastrukturu, koja se uglavnom odnosi na drumski i riječni saobraćaj, što olakšava trgovinu i trgovinu. Luka Brčko na rijeci Savi je važno saobraćajno čvorište za teretni i putnički saobraćaj. Sektor usluga uključuje maloprodaju, ugostiteljstvo i profesionalne usluge i doprinosi lokalnoj ekonomiji. Brčko Distrikt BiH ima koristi od svoje strateške lokacije kao trgovinskog i logističkog centra, koji služi kao kapija između Bosne i Hercegovine i susjednih zemalja.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Ekonomska analiza poslovnih inkubatora (nastavak)

Brčko Distrikt BiH (nastavak)

U nastavku su neki značajni privredni sektori u Brčko Distriktu BiH:

- Trgovinu i usluge privlači Brčko budući da je to regionalno komercijalno čvorište. Susjedne zemlje imaju uspješnu maloprodajnu industriju, s mnogim trgovinama, tržnim centrima i tržnicama koje služe i lokalno stanovništvo i turiste.
- Proizvodnja: Brčko Distrikt BiH ima uspješan proizvodni sektor koji uključuje preduzeća u preradi hrane, tekstila, namještaja i metala. Ovi sektori podržavaju lokalnu ekonomiju i nude mogućnosti zapošljavanja.
- Zbog plodnog tla i idealnih klimatskih uslova za poljoprivredu, poljoprivreda ima veliki uticaj na privredu okruga. Usjevi poput kukuruza, pšenice, voća, povrća i stočarstva su svi primjeri poljoprivrednih proizvoda.
- Saobraćaj i logistika: Zbog svoje lokacije uz rijeku Savu i blizine značajnih putnih i željezničkih mreža, Brčko služi kao značajno transportno čvorište. U susjedstvu se nalazi luka koja olakšava riječni tranzit, a njegova logistička industrija pomaže u trgovinskim i transportnim operacijama.
- Energija je još jedan sektor gdje Brčko Distrikt BiH ima potencijal za rast u ovoj oblasti. Pokreće kontekst hidroelektrane na rijeci Savi što doprinosi dostupnosti električne energije u tom području.

Za privlačenje domaćih i stranih firmi, uprava Brčko Distrikta BiH aktivno podržava ulaganja i ekonomski razvoj. Da bi promovirali poduzetništvo i podstakli povoljno poslovno okruženje, oni pružaju poticaje i podršku. Javne institucije pomažu stranim investitorima da prevaziđu ulazne administrativne barijere. Štaviše, javne institucije pomažu u vezi sa institucijama za zapošljavanje da pomognu u sticanju kvalifikovane radne snage. Umrežavanje sa relevantnim komorama pomaže u lakšem pozicioniranju stranih investitora na domaćem tržištu i izgradnji solidne perspektive za međunarodno umrežavanje.

Direktne strane investicije u Bosnu i Hercegovinu u 2022. godini iznosile su 1,2 milijardi KM dok su godinu ranije u 2021. godini iznosile 971 miliona KM.

Informacije o prosječnim platama u Brčko Distriktu BiH u periodu od 2020. do 2022. godine su kako slijedi:

Prosječna plata u Brčkom (BAM)	2022.	2021.	2020.
Bruto	1.589	1.489	1.477
Neto	1.040	961	948

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Ekonomska analiza poslovnih inkubatora (nastavak)

Grad Loznica

Grad Loznica se nalazi u Mačvanskom okrugu zapadne Srbije. Grad Loznica se nalazi na desnoj obali rijeke Drine. Udaljenost između Grada Loznice i Distrikta Brčko iznosi 76 kilometara. Mačvanski okrug ima 52 naselja uključujući i grad Loznicu. Grad Loznica je status grada dobio 2008. godine prema pravnoj praksi koja je na snazi u Republici Srbiji. Također, u Loznici se nalazi jedno od najvećih skladišta litijuma u Srbiji sa ukupnim rezervama od 125,3 miliona tona. Mačvanski okrug zauzima 0,7% kopnene površine Republike Srbije, dok stanovništvo iz istog okruga čini 1,05% stanovništva Republike Srbije.

Strana ulaganja u Republiku Srbiju u 2022. godini iznosila su 4,4 milijarde EUR u odnosu na 3,1 milijardu EUR u 2021. godini.

Broj nezaposlenih smanjen je u 2022. godini u Mačvanskom okrugu na 4,8% u odnosu na 7,2% u 2021. godini. Oko 53% stanovništva Mačvanskog okruga je zaposleno. Broj stanovnika u gradu Loznici je uporediv sa Brčko Distriktom BiH. Penzionera u gradu Loznici je oko 23%, dok je u Brčko Distriktu BiH bilo oko 15% 2021. godine.

Podaci se odnose na: Loznicu ili Mačvu	31.12.2022.	31.12.2021.
<i>Mačva</i>		
Stanovništvo	266.384,00	270.844,00
Nezaposleni	12.822,00	19.533,00
Zaposleni	143.581,00	143.276,00
<i>Loznica</i>		
Stanovništvo	72.319,00	73.089,00
Penzionisani	16.700,00	16.556,00

Privreda Loznice je podijeljena na različite sektore. Budući da je ovo područje poznato po plodnoj zemlji i poljoprivrednoj proizvodnji, koja uključuje proizvode poput kukuruza, pšenice, voća i povrća, poljoprivreda je važna. Osim toga, u gradu postoje industrijske operacije, uglavnom u metalnoj, automobilskoj, tekstilnoj i drvoprerađivačkoj industriji.

Drumska povezanost grada Loznice sa ostalim dijelovima u Srbiji je dobra. Na glavnoj magistrali koja vodi između Beograda i bosanskog grada Bijeljine, nalazi se. Aerodrom Nikola Tesla Beograd, koji je udaljen 136 kilometara, najbliži je međunarodni aerodrom. Poljoprivredni, proizvodni i uslužni sektori zajedno čine privredu Loznice u Srbiji.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Ekonomska analiza poslovnih inkubatora (nastavak)

Grad Loznica (nastavak)

Ovo je nekoliko značajnih aspekata gradske ekonomije:

- Plodni mačvanski kraj, gdje se nalazi Loznica, poznat je po poljoprivrednoj proizvodnji. Većina zemlje obližnjih sela se koristi za poljoprivredu, uz uzgoj usjeva kao što su kukuruz, pšenica, suncokret i različito voće i povrće. Lokalna poljoprivredna ekonomija takođe zavisi od uzgoja stoke, kao što su goveda i živina.
- Industrijski sektor u Loznici je dobro razvijen i važan za lokalnu privredu. Industrije u gradu uključuju one koje prerađuju metal, proizvode autodijelove, proizvode tekstil, prerađuju drvo i proizvode građevinske materijale. U Loznici i okolini aktivno je nekoliko preduzeća u nekoliko privrednih grana, što otvara mogućnosti zapošljavanja i podstiče industrijsku proizvodnju grada.
- Za rubna ruralna područja Loznica funkcioniše kao trgovačko središte. Ima razne maloprodajne objekte koji služe potrebama lokalnog stanovništva, uključujući prodavnice, pijace i supermarkete. Pored toga, uslužna industrija obuhvata profesije kao što su bankarstvo, finansije, transport i ugostiteljstvo.
- Obnovljivi izvori energije, posebno hidroenergija, imaju potencijal u okolini Loznice. Mali hidroenergetski projekti mogu koristiti gradskoj proizvodnji energije i širem energetsom sektoru iskorištavanjem susjedne rijeke Drine, koja protiče pored nje.
- Posjetioci Loznica može privući sa njenom prirodnom ljepotom koja obuhvata rijeku Drinu i susjednu planinu Gučevo. U gradu su moguće aktivnosti na otvorenom poput pecanja, vožnje čamcem, planinarenja i istraživanja prirode.

Informacije o prosječnim platama u Gradu Loznici u periodu od 2021. do 2023. godine su kako slijedi:

Prosječna plata u Loznici (RSD)	2023.	2022.	2021.
Bruto	92.013	82.639	72.156
Neto	66.491	59.762	52.252

Prosječne bruto plate preračunate u EUR po srednjim stopama kreću se u rasponu od 614 EUR do 785 EUR, dok se neto plate kreću u rasponu od 445 EUR do 567 EUR, što je nešto više nego u Brčko Distriktu BiH.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Ekonomska analiza poslovnih inkubatora (nastavak)

Brčko Distrikt BiH

Koncentracija moći i finansijskih resursa leži u glavnim gradovima obje zemlje. Kako je navedeno, obje lokacije su na granici između Bosne i Hercegovine i Republike Srbije. Mačvanski okrug ima veću teritorijalnu pokrivenost od 612 kilometara u odnosu na Distrikt Brčko koji pokriva 493 kilometra. Brčko Distrikt BiH i Mačvanski okrug bave se proizvodnjom i poljoprivredom. Također, u oba okruga postoje i određeni hidropotencijali koji se koriste u proizvodne i transportne svrhe. Kako je ranije navedeno, prema podacima dobijenim od Federalnog zavoda za statistiku na kraju 2021. godine, Brčko Distrikt BiH je zapošljavao blizu 22% ukupnog stanovništva, dok je skoro 8% nezaposleno. Pod ovom nezaposlenošću od 8% skoro 58% se odnosi na žene. Ovo ukazuje na potrebu poboljšanja poslovnog okruženja za povećanje zaposlenosti sa posebnim osvrtom na inkluziju i povećanje ženske populacije u doprinosu ukupnom ekonomskom izgledu ove zajednice. Najnovije informacije dobijene od Zavoda za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH pokazuju sljedeće:

Podaci se odnose na: Brčko Distrikt	06-2023	31.12.2022.	31.12.2021.
Nezaposleni	11.495,00	4.870,00	6.100,00
Žene	6.864,00	2.932,00	3.595,00
Muškarci	4.631,00	1.938,00	2.505,00
<i>% nezaposleni</i>			
Visoko obrazovani	8,66%	14,66%	14,00%
Srednja škola	24,04%	33,61%	33,21%
Niži stepeni kvalificiranosti	67,31%	51,72%	52,79%

Broj nezaposlenih se povećao u 2023. godini. Također, tokom trogodišnjeg perioda prosječan broj nezaposlenih žena je 60% u odnosu na muškarce 40%. Gotovo 4% ili 5% ukupnog stanovništva Brčko Distrikta BiH zaposleno je u javnim institucijama.

Grad Loznica

Podaci se odnose na: Opštinu Loznica	31.12.2022.	31.12.2021.
Nezaposleni	5.043,00	8.700,00
Žene	2.821,00	4.951,00
Muškarci	2.222,00	3.749,00
<i>% nezaposleni</i>		
Visoko obrazovani	13,09%	10,43%
Srednja škola	60,70%	63,16%
Niži stepeni kvalificiranosti	26,21%	26,41%

Broj nezaposlenih u Loznici je smanjen u 2022. godini. Također, tokom dvogodišnjeg perioda, broj nezaposlenih žena na kraju 2022. godine bio je 2.821 u poređenju sa 2021. godinom kada je taj broj iznosio 4.951.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Analiza rizika

Rizici za dalju procjenu i upravljanje koji su primjenjivi i za **PPCI u Brčko Distriktu BiH i za Grad Loznicu** mogu se sažeti na sljedeći način:

Politički <ul style="list-style-type: none"> ○ Promjene u politici upravljanja ○ Politička nestabilnost ○ Regulatorna ograničenja ○ Geopolitički rizici ○ Lokalna zajednica i odnosi sa zainteresovanim stranama ○ Nedostatak saradnje između organa vlasti i nevladinih organizacija	Ekonomski <ul style="list-style-type: none"> ○ Dostupnost finansiranja ○ Inflacija ○ Recesija ○ Kontrola troškova ○ Kontrola budžeta ○ Upravljanje novčanim tokovima
Društveni <ul style="list-style-type: none"> ○ Usklađenost sa lokalnom zajednicom ○ Upravljanje interesima zainteresovanih strana ○ Društveni uticaj i dimenzija ○ Dostupnost broja zaposlenih ○ Etičke i odgovorne prakse	Tehnološki <ul style="list-style-type: none"> ○ Tehnološka dostupnost (problem u lancu snabdijevanja) ○ Pouzdanost dobavljača i usluge podrške ○ Sistemski kvarovi i zastoji ○ Sajber bezbednost ○ Privatnost i kontrola podataka (GDPR) ○ Jaz u znanju
Okolinski <ul style="list-style-type: none"> ○ Zagađenje ○ Klimatska promjena ○ Degradacija tla ○ Pogoršanje biodiverziteta	Pravni <ul style="list-style-type: none"> ○ Regulatorno ○ Usklađenost ○ Ugovorne obaveze ○ Prava intelektualne svojine ○ Vlasnički sporovi ○ Zdravlje i sigurnost

Projektni konzorcij može razmatrati broj od 20 start-upa sa 20 različitih poslovnih linija. Ovaj broj poslovnih linija je širok i može zahtijevati značajan broj različitih stručnjaka i različitih resursa koje bi moglo biti izazovno prikupiti. Umjesto toga, možda će uparivanje biti jedno od rješenja da imamo 10 parova poslovnih linija na prekograničnom principu. Na ovaj način bi se inkubatori i start-upi organizirali na principu specijalizacije i proizvodili rezultate po generacijama završenih polaznika. Ovaj pristup može proizvesti akumulirane efekte u smislu krivulje učenja, podjele iskustva, transfera akumuliranog znanja između start-upa na prekograničnoj osnovi.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Analiza rizika (nastavak)

Adekvatno upravljanje tržišnim rizicima može pomoći u prevazilaženju trenutnih izazova za budući razvoj Brčko Distrikta BiH i Grada Loznice koji su kako slijedi: jačanje tržišne pozicije izvoznih kompanija kroz inovacije i usvajanje novih tehnologija/pristupa; implementacija pametnih tehnologija za doprinos ukupnom opštem dobru; jačanje omladinskog i ženskog preduzetništva i dalji razvoj malih i srednjih preduzeća; dalje uvođenje stranih ulaganja iz Evropske unije i domaćih investitora iz Bosne i Hercegovine i Republike Srbije koji se nalaze u inostranstvu; prihvatanje digitalizacije, zelenih tehnologija i društvenog otiska; umrežavanje sa investitorima iz Evropske unije i lokalnim investitorima; integracija poljoprivredne proizvodnje sa turizmom i trgovinom; dalji razvoj ugostiteljstva i turizma na bazi novih tehnologija i integracije sa mladim preduzetnicima.

Tržišne poteškoće moraju se prevazići proaktivnom i planiranom strategijom. Evo nekoliko ključnih taktika koje treba razmotriti: provesti dubinsko istraživanje tržišta kako bi razumjeli tržišne trendove, konkurentsko okruženje i potencijalne barijere za ulazak; izvršiti diferencijaciju u odnosu na konkurente; kreirati adekvatne marketinške ponude; pratiti navike potrošača, razvoj i tržišne trendove; formirati strateške saveze sa komplementarnim tržišnim učesnicima; pojednostaviti interne procese kako biste povećali produktivnost i smanjili troškove; kreirati dugoročne kvalitetne odnose sa kupcima kroz kvalitet usluge, popuste, programe lojalnosti; uvesti programe stalnog učenja i edukacije; efektivno upravljanje finansijama sa ciljem adekvatnog poslovnog odlučivanja.

Imajte na umu da se tržišni izazovi mogu razlikovati ovisno o vašem sektoru, konkurentskom okruženju i specifičnim okolnostima. Prevazilaženje u ovim izazovima budućeg razvoja i rasta pružit će neka od rješenja za sprječavanje migracije radne snage iz Bosne i Hercegovine i Republike Srbije.

Neki od preduslova za ovu temu su sljedeći:

- Poboljšani uslovi rada i plate za sprečavanje dalje migracije radne snage iz Bosne i Hercegovine i Republike Srbije u Evropsku uniju.
- Sveobuhvatan pristup između lokalnih zajednica, javnih institucija, poslovne zajednice i nevladinog sektora za stvaranje boljeg i sigurnog radnog okruženja.
- Bolja povezanost obrazovnog sistema i tržišta rada.
- Smanjenje nezaposlenosti, podsticanje omladinske populacije na poduzetništvo i jačanje kapaciteta za šire uključivanje nezaposlenih žena kroz mentorstvo, programe liderstva, poslovne inkubatore i centre.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Zaključak studije izvodljivosti poslovnih inkubatora

Potencijalni efekti

Kada ovi poslovni inkubatori i centri dostignu svoje pune operativne kapacitete i istovremeno povećaju svoju bazu korisnika, obje lokacije bi mogle pokrenuti do 40 start-upa na godišnjoj osnovi.

Pod pretpostavkom da će se ovaj potencijal povećati do mogućeg pokretanja 20 start-upa po lokaciji na godišnjem nivou, što će omogućiti zapošljavanje oko 50 do 100 novih radnika na godišnjem nivou.

Pretpostavlja se da će ova start-up preduzeća moći da ostvare do 25 hiljada EUR prometa na godišnjem nivou, a dodatni lanac vrednosti biće jednak 1 milion EUR na godišnjem nivou. Pod pretpostavkom plaćanja lokalnih poreza, doprinosa i PDV-a od 37% sa 1 milion EUR na godišnjem nivou, čini se da je potencijal doprinosa koji se generiše od start-upa u različite budžete procenjen na 370 hiljada EUR. Ova informacija predstavlja polugu za pregovore o partnerstvu sa lokalnim zajednicama i naglašava ulogu inkubatora i poslovnih centara u razvoju novih mogućnosti. Više pogodnosti dostupno je kroz strateška partnerstva, umrežavanje, poslovnu konferenciju i privlačenje novih investicija. Akademsku zajednicu treba razmotriti da uskladi obrazovanje i zahtjeve tržišta rada.

Poslovni inkubatori imaju različite multiplikativne učinke koji nadilaze firme koje sponzoriraju. Kroz otvaranje novih radnih mjesta, njegovanje rasta, napredak u tehnologiji i inovacijama, korištenje znanja iz lokalnih čvorišta, njegovanje preduzetničke klime, umrežavanje i saradnju i povećani društveni uticaj.

Važno je naglasiti da se multiplikativni efekti poslovnih inkubatora mogu razlikovati u zavisnosti od jedinstvenog programa inkubatora, lokalnog konteksta i ekosistema podrške. Ipak, poslovni inkubatori imaju važnu ulogu u promovisanju ekonomskog rasta, stimulanju inovacija i dobrom uticaju na lokalnu zajednicu i društvo kroz razvoj i podršku preduzetnicima.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Zaključak studije izvodljivosti poslovnih inkubatora (nastavak)

Prikaz (zahtjevi iz SFS sa sekcijama dokumenta)

Trenutno su obje lokacije suočene sa nezaposlenošću mladih, pogotovo žena i migracijom u Evropsku uniju. Društveni, ekonomski i tržišni izgledi su nepovoljni. Implementacija i konstituisanje PPCI u Brčko Distriktu BiH i Gradu Loznici ima za cilj smanjenje nezaposlenosti, otvaranje novih radnih mjesta kroz start-up i doprinos javnom budžetu kroz poreze i doprinose. Nadalje, inkluzija žena u zajednicu i njihov doprinos je bitna odrednica kao i povećanje povezanosti između sektora obrazovanja sa tržištem rada kako je navedeno u poglavljima **Uvod**, **Ekonomska analiza poslovnih inkubatora** i **Zaključak studije izvodljivosti poslovnih inkubatora**.

Kako je prethodno opisano, implementacija PPCI će doprinijeti ukupnom opštem dobru, smanjenju nezaposlenosti i inkluziji nezaposlenih žena u zajednicu sa ciljem poboljšanja uslova života i ekonomskih uslova sa ciljem smanjenja migracije mlađe populacije kao što je navedeno u poglavlju **Zaključak studije izvodljivosti poslovnih inkubatora**.

Kada je riječ o već uspješnim primjerima implementacije PPCI u regiji i EU, navedeno je nekoliko uspješnih primjera predstavljenih u poglavlju **Analiza tržišta**. Osim toga, Bosna i Hercegovina ima 12, dok Republika Srbija ima 20 biznis inkubatora, kao što je navedeno u poglavlju **Analiza tržišta**. Republika Hrvatska u susjedstvu ima 55 poslovno-poduzetničkih centara i inkubatora prema podacima iz 2021. godine.

Da bi se pokrenuli PPCI neophodno je da budu zadovoljeni određeni tehničko tehnološki uslovi kao što je prostor, tehnička opremljenost, infrastruktura i slično. Ovi zahtjevi su predstavljeni u poglavlju **Analiza tržišta**. Potencijalni uticaj na razvoj mikro lokacija prikazan je u poglavlju **Analiza rizika** i **Zaključak studije izvodljivosti poslovnih inkubatora**.

Pored gore spomenutih tehničko tehnoloških uslova, za potrebe uspostave i implementacije PPCI neophodno je uspostaviti adekvatnu organizaciju i definisati aktivnosti i postupanja neophodne za efektivno funkcionisanje. Organizacioni prijedlog i zajedničke aktivnosti obje mikro lokacije predstavljeni su u poglavlju **Finansijska analiza poslovnih inkubatora**.

Nastavno na prethodno, kao i svaki proces implementacije određene aktivnosti uz uspostavu poslovnih centara i inkubatora vežu se određeni rizici koje treba razmotriti na putu uspješne implementacije i koji su adresirani u poglavlju **Analiza rizika**. Uspješno ublažavanje i praćenje ovih rizika može uticati na cjelokupni proces kao što je navedeno u poglavlju **Analiza rizika**.

Za potrebe implementacije aktivnosti uspostave PPCI neophodna su i određena finansijska sredstva ako bi se aktivnosti implementirale. Finansijski podaci PPCI za obje lokacije prikazani su u poglavlju **Finansijska analiza poslovnih inkubatora** sa pratećim informacijama o diskontnoj stopi predstavljenim pod naslovom **Dodatak**.

Projekat NESESER

Prekogranična održivost - Studija izvodljivosti (SFS) za Brčko Distrikt BiH i Loznicu (nastavak)

Dodatak

	BiH	Srbija									
Risk free rate German Bonds	2,48%	2,48%									
Equity Risk Premium	14,86%	9,57%									
Beta	1,29	1,29									
	22,37%	16,54%									
Stopa inflacije - 2023 - 2028	3,26%	5,44%									
E/(D+E)	90,00%	90,00%									
D/(D+E)	10,00%	10,00%									
Komercijalne kamatne stope	4,00%	4,00%									
Stopa poreza	10,00%	10,00%									
Kamatna stopa	3,60%	3,60%									
WACC	20,13%	13,99%									
	0,36%	0,36%									
Diskontna stopa	20,49%		Diskontna stopa			14,36%					
Inflacija	3,26%		Inflacija			5,44%					
BiH	2.000,00	3.300,00	11.155,00	19.069,25	161.830,75	Srbija	2.000,00	3.300,00	11.155,00	19.069,25	319.582,73
	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
	0,83	0,69	0,57	0,47	0,39		0,87	0,76	0,67	0,58	0,51
	1.669,86	2.273,00	6.376,73	9.042,25	63.719,84		1.749,02	2.523,72	7.460,37	11.147,06	163.456,24

PPCI projekcije su pripremljene na osnovu metode Diskontovanog Novčanog Toka (DCF) Bezrizična 10-godišnja stopa povrata na obveznice Njemačke je 2,48%.

Stopa rizika kapitala za Bosnu i Hercegovinu i Republiku Srbiju su korištene od **Damodarana**. **Korištena Beta** je uzeta za ostale isključujući finansijske institucije od **Damodarana**.

Stopa inflacije su ugrađene za Bosnu i Hercegovinu i Republiku Srbiju za period od 2023. do 2028. godine.

Odnos duga i kapitala je uzeto 90 : 10. PPCI neće biti primarno finansirane putem duga odnosno kredita. Većina priliva će se ostvarivati od partnera i ostalih uplata. Eksterno finansiranje nije značajno razmatrano.

Komercijalne stope na dugoročne kredite su uzete na nivou od 4%. Stopa poreza na dobit je 10%

Prosječan trošak kapitala (WACC) za Bosnu i Hercegovinu je viši u poređenju sa Republikom Srbijom prvenstveno zbog veće stope rizika kapitala.

Poslovni model

PPCI finansiraju javne institucije i nevladin sektor. PPCI se finansiraju od uplata partnera. Sponzorstva, donacije, naknade za zajedničke usluge, naknade sa start-up konferencija, doprinosi Vlada i sa opštinskog nivoa.

PPCI radi na vremenskom okviru trajnosti poslovanja.

PPCI prednosti:

- o Kredibilitet
- o Niži troškovi
- o Fokus na osnovni proizvod
- o Pristup mreži
- o Pristup znanju